

عظمت تبریز 2018 با امامزادگان دال و ذال

محلّه مهادمهین، کوچه میارمیار و در ضلع غربی مسجد دال و ذال قرار دارد و یکی از آثار مهم تاریخی مرکزی شهر تبریز که جنبه مذهبی - اسلامی دارد مسجد دال و ذال و زیارتگاه دو تن از بزرگان دین است که در همین منطقه اعدام و شهید شدند.

بقعه امامزاده دال و ذال در شهرستان تبریز، محلّه مهادمهین، کوچه میارمیار و در ضلع غربی مسجد دال و ذال قرار دارد و یکی از آثار مهم تاریخی مرکزی شهر تبریز که جنبه مذهبی - اسلامی دارد مسجد دال و ذال و زیارتگاه دو تن از بزرگان دین است که در همین منطقه اعدام و شهید شدند.

به گزارش خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا) از آذربایجان شرقی بقعه امامزاده دال و ذال در تبریز، محلّه مهادمهین، کوچه میارمیار (بین خیابان فردوسی و شریعتی شمالی کنونی) و در ضلع غربی مسجد دال و ذال قرار دارد.

بر اساس این گزارش، طبق مطالعات از تاریخچه این مکان مقدس، تاریخ ساخت بنای اولیه بقعه معلوم نیست ولی در دوره‌های متعدد تعمیر و بازسازی شده است؛ طبق کتاب تاریخ و جغرافی دارالسلطنه تبریز تعمیر بقعه و مسجد را در سال ۱۱۹۳ به دست حاج اسدالله نامی اشاره کرده‌اند و اسرار علیشاه از تعمیر شخصی عالی همتی سخن گفته است.

طبق کتیبه‌ای که در دیوار ضلع غربی نصب شده، بقعه در سال ۱۳۸۰ با تلاش حاج جعفر دهقان افروز تجدید بناء شده است.

در این گزارش مشاهده شد که در نمای اصلی بقعه و مسجد دال و ذال، سه در ورودی و چهار پنجره آهنی سبزرنگ وجود دارد؛ در وسط در و پنجره‌ای که در ضلع شرقی قرار دارد متعلق به مسجد است.

بر بالای هر کدام از درها کتیبه‌ای نصب شده است. کتیبه در وسط از جنس مرمر و متن آن آیه ۱۸ سوره مبارکه توبه است و همچنین کتیبه در ضلع شرقی از جنس کاشی آبی و فیروزه‌ای است و عبارت «مسجد دال و ذال» بر روی آن نوشته شده است؛ در ضلع غربی و سه پنجره آن متعلق به بقعه امامزاده دال و ذال است؛ نعل درگاهی آن‌ها قوسی مازده‌دار و با نرده‌های آهنی حفاظ بندی شده‌اند.

بهرز خاماچی، پژوهشگر تاریخ آذربایجان اظهار کرد: در نمای اصلی بقعه و مسجد دال و ذال سه در ورودی و چهار پنجره‌ی آهنی سبز رنگ وجود دارد که درب میانی و درب و پنجره‌ای که در ضلع شرقی قرار دارد متعلق به مسجد است و بر بالای هر کدام از درب‌ها کتیبه‌ای نصب شده است که کتیبه ی درب میانی از جنس مرمر و متن آن آیه ی ۱۸ از سوره‌ی مبارکه‌ی توبه و کتیبه ی درب ضلع شرقی از جنس کاشی آبی و فیروزه‌ای است و عبارت "مسجد دال ذال" بر روی آن حک شده است و درب ضلع غربی و سه پنجره ی آن متعلق به بقعه ی امامزاده دال ذال است.

ابعاد بقعه دوازده متر طول با شش متر عرض است که دارای پلان مستطیل شکل است نمای بیرونی دارای اندازه‌ای به ارتفاع یک متر و نیم از جنس مرمر است و قسمتهای بالای ازاره با آجرهای سه سانتی نما کاری شده است.

خاماچی با بیان اینکه این مسجد را پیشینیان به نام "الدار" نام گذاری کردند که از دیوار غربی مسجد راهی به بقعه امامزاده دال تجدید بنا شد، گفت: در کتب قدیمی آمده است که دو قبر موجود در آنجا از مزارهای کهن است که در کتاب روضات الجنه نیز به آن اشاره شده است که مرقد و مزار آن دو بزرگوار در مسجد دار در درب مهاد مهین (میار میار) در حوالی محلّه سنگ سیاه مشخص شده است و آنها را امامزاده می‌گویند.

وی ادامه داد: خواجه محمد پارسا در وقت توجه به حج به زیارت قبر این دو بزرگوار مشرف شد و در متون تاریخی هم این دو امامزاده دال و ذال را از فرزندان محمد حنفیه دانسته‌اند و با توجه به اینکه هشام بن عبدالملک بن مروان امام سجاد را به شهادت رساند شروع به آزار و اذیت سادات نمود و در نتیجه آنها به شهرهای مختلف مهاجرت کردند و آن دو بزرگوار نیز به تبریز آمدند.

بهرز خاماچی افزود: آنها برای مدتی در تبریز مخفی بودند تا آنکه ملاعین و هواخواهان بنی امیه آنها را در آن مسجد شهید

کردند و به دار کشیدند و به این دلیل این مسجد به نام دال و ذال معروف شد. دال اشاره به اسم عبدالله بن جعفر اول از نوادگان محمد بن حنفیه و ذال اشاره به اسم عبدالله راس المذری پسر جعفر ثانی دارد.

پژوهشگر تاریخ آذربایجان به گفته مرحوم حاج سید مرتضی غروی اشاره کرد که امام جماعت مسجد دال و ذال پدران و اجداد وی بودند و درباره سیادت در این مسجد هیچ‌گونه اشکالی وجود ندارد.

حجت‌الاسلام رضا جعفری، رئیس اداره اوقاف و امور خیریه ناحیه یک تبریز نیز در گفت‌وگو با ایکننا در این خصوص اظهار کرد: از دو جهت این مسجد را دال و ذال گفته‌اند و از جهت تقیه و خوف از اعدای و ظالمان که تصریح به نام آنان نمی‌کردند و دیگر اینکه مردم دارالسلطنه ی تبریز جهت تخفیف در تکلم و آسانی آنها را بدین نام می‌خواندند که تاکنون نیز به این شهرت معروف و باقی است.

وی ادامه داد: متأسفانه اطلاعات دقیقی درباره هویت و شخصیت صاحبان بقعه در دست نیست؛ منابع موجود اسم و نسب‌نامه آن‌ها را با اختلاف بیان کرده‌اند؛ استناد این کتاب‌ها گاهی از روی تعصب و علاقه مولف به خاندان وحی و نبوت نشأت می‌گیرد و گاهی رویکرد به اعتقاد مردم دارد.

رئیس اداره اوقاف و امور خیریه ناحیه یک تبریز یادآور شد: ضریح نقره‌ای زیر گنبد قرار دارد و دارای ابعاد دو متر در سه متر است و در سال ۱۳۹۱ از طرف اداره کل اوقاف و امور خیریه استان آذربایجان شرقی نصب شده است و روی در ضریح عبارت زیر نقش بسته است:

ضریح مرقد مطهر امامزادگان حضرت حدیقه و حضرت ابراهیم از نوادگان امیرالمومنین علی(ع) در عهد زعامت حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای و به همت اداره کل اوقاف و امور خیریه آذربایجان شرقی به تاریخ ۱۳ رجب ۱۳۹۱ شمسی ساخته و نصب گردید.

با دقت و تأمل به روایت‌های گوناگون نشان‌گر این است که هیچ‌کدام از آن‌ها دلیل کافی و وافی در مورد اینکه آن‌ها فرزندان بلافضل جناب محمد حنیفه باشند ندارند؛ احتمال قریب به یقین آن دو بزرگوار از سلسله جلیله سادات و منتسب به رسول عزت و سرافرازی محمد(ص) بوده و مزار منورشان بیش از چند قرن است که محل توجه و علاقه عاشقان و علاقه‌مندان به آل‌الله است.

گزارش از کتابیون حمیدی